

Linnéuniversitetet

Kalmar Växjö

Självständigt arbete i musikpedagogik,
grundläggande nivå, 15 hp

Motiverande gitarrundervisning

– En kvalitativ studie om lärares arbetssätt

*Författare: Felix Widén
Handledare: Dan Alkenäs
Termin: HT25
Ämne: Musikpedagogik
Nivå: Grundläggande
Kurskod: 2MUÄ4E*

Titel: ”Motiverande gitarrundervisning – *En kvalitativ studie om lärares arbetssätt*”

English title: “Motivational Guitar Teaching – *A Qualitative Study on Teachers’ Approaches*”

Abstrakt

Denna kvalitativa studie undersöker hur lärare som undervisar i gitarr beskriver att de arbetar för att stödja elevers motivation i instrumentalundervisning samt vilka utmaningar de möter i detta arbete. Studien tar sin utgångspunkt i Självbestämmandeteorin (SDT) och analyserar lärarnas strategier i relation till de tre grundläggande psykologiska behoven: kompetens, autonomi och samhörighet. Dataproduktionen genomfördes genom semistrukturerade intervjuer med tre gitarrlärare verksamma i grundskola och kulturskola. Intervjuerna genomfördes via Zoom, transkriberades och analyserades med en tematisk analys. Resultaten visar att lärarna betonar kompetensstödande strategier såsom att bryta ner svåra moment i mindre steg, att välja material som snabbt låter som musik samt att synliggöra progression över tid. Autonomi främjas främst genom elevinflytande vid repertoarval och genom att läraren förklarar syftet med övningar och delmål, samtidigt som valmöjligheter balanseras mot struktur och progression. Samhörighet framträder genom relationsbyggande, en trygg lärmiljö, normalisering av misstag samt specifik och ärlig återkoppling som får elever att känna sig sedda.

Samtidigt identifierades motivationshinder kopplade till gitarrens instrumentspecifika trösklar (smärta, teknik, långsam start) och en digital mediekultur som kan bidra till orealistiska förväntningar om snabb utveckling. Sammantaget pekar studien på att motivationsarbete i gitarrundervisning i hög grad handlar om att systematiskt stödja kompetens, autonomi och samhörighet, samt att hantera spänningen mellan snabba belöningar och instrumentlärandets behov av uthållighet.

Nyckelord

Gitarrundervisning, motivation, instrumentalpedagogik, Självbestämmandeteorin, undervisningsmetoder

Tack

Jag vill rikta ett varmt tack till de lärare som delade med sig av sina erfarenheter och avsatte tid för intervjuerna. Jag vill också tacka min handledare Dan Alkenäs samt mina tidigare musiklärare, som med sitt engagemang och stöd har lagt grunden för mitt intresse för musik.

Innehållsförteckning

1 Inledning och syfte	5
1.1 Syfte och forskningsfrågor	6
2 Bakgrund	7
2.1 Begreppet motivation	7
2.2 Gitarrens instrumentspecifika villkor	8
2.3 Sammanfattning av bakgrund	9
3 Tidigare forskning	10
3.1 Behovstillfredsställelse och uthållighet i musikundervisning	10
3.2 Lärarens roll i motivationsarbetet	11
3.3 Valmöjligheter och autonomistödjande strategier	12
3.4 Sociala faktorer	13
3.5 Sammanfattning och relevans för studien	13
4 Teoretiskt ramverk	15
4.1 Självbestämandeteorin (SDT)	15
4.2 Tre grundläggande psykologiska behov	16
4.3 Teorins användbarhet i studien	16
5 Metod	18
5.1 Val av metod	18
5.2 Semistrukturerad intervju	18
5.3 Urval	19
5.4 Genomförande	20
5.5 Presentation av informanter	21
5.6 Analys	21
5.7 Etik	23
6 Resultat	24
6.1 Kompetens	24
6.2 Autonomi	26
6.3 Samhörighet	28
6.4 Utmaningar i gitarrundervisning som påverkar motivation	30
6.5 Sammanfattning av resultat	32
7 Diskussion	33
7.1 Motivation	33
7.2 Synliggöra att progression sker	34
7.3 Elevinflytande inom ramar	35
7.4 Relationer, trygghet och återkoppling	37
7.5 Gitarrens instrumentspecifika villkor och en samtid präglad av snabba belöningar	38

<i>7.6 Metoddiskussion</i>	40
<i>7.7 Sammanfattning och förslag på fortsatt forskning</i>	40
Referenser	43
<i>Bilaga A Intervjuguide</i>	46
<i>Bilaga B Informationsbrev</i>	49
<i>Bilaga C Samtyckesblankett</i>	50

1 Inledning och syfte

Under min tid som student vid ämneslärarutbildningen med inriktning musik har jag fördjupat mig i gitarrundervisning, både genom min egen utveckling som musiker och genom undervisning av elever i olika åldrar. I dessa sammanhang har det blivit tydligt att elevers progression inte enbart påverkas av vad de övar, utan också varför de fortsätter att öva och hur undervisningen skapar förutsättningar för långsiktigt engagemang. Motivation framstår därför som en central aspekt inom instrumentalundervisningen, samtidigt som det är ett komplext område att avgränsa och ofta svårt att jobba med i praktiken. Vissa elever visar ett starkt engagemang och drivkraft, medan andra har svårt att upprätthålla intresse och spelglädje över tid. Detta väcker ett behov av att undersöka ämnet närmare och se vilka faktorer som ligger till grund för elevers motivation i gitarrundervisning och hur lärare som undervisar i gitarr idag konkret arbetar för att stärka motivationen i olika skolformer och med elever med skilda förutsättningar.

I denna uppsats betraktas gitarrundervisning som en relevant kontext för att studera motivation, eftersom instrumentet innebär instrumentspecifika villkor, som exempelvis fingerömheter och grepp teknik som kan påverka elevers uthållighet i övandet och tidiga framgångsupplevelser (Harrison, 2010; Evans, 2023). Gitarren är ett mångsidigt instrument som förekommer i många genrer och sammanhang. Samtidigt har instrumentet en brant inlärningskurva och många nybörjare behöver kämpa med teknik, fingerstyrka och koordination innan ackord och melodier börjar låta bra (Harrison, 2010). För att förstå hur motivation formas och kan stödjas i undervisning används i denna studie Självbestämandeteorin (SDT) som teoretiskt ramverk (Deci & Ryan, 2000). Teorin betonar att tillfredsställelse av tre grundläggande psykologiska behov, kompetens, autonomi och samhörighet, är centralt för att främja inre motivation. I instrumentalundervisning kan detta exempelvis innebära att elever behöver uppleva att de lyckas och utvecklas, känna inflytande och ägande över sitt lärande samt ingå i ett socialt sammanhang.

Studiens fokus ligger på gitarrlärares beskrivningar av sitt motivationsarbete. I uppsatsen används begreppet *gitarrlärare* som ett samlingsbegrepp för lärare som regelbundet undervisar i gitarr inom olika undervisningskontexter. Begreppet är bredare än instrumentalpedagoger som bedriver individuell undervisning, och omfattar även

musiklärare i grundskolan där gitarrundervisning kan ingå i exempelvis ensemblespel eller instrumentundervisning. När begreppet gitarrlärare används i uppsatsen syftar det därför på lärare som undervisar i gitarr och inte på en specifik yrkestitel. Studien avgränsas till tre intervjuer med gitarrlärare som är verksamma i grundskolan och kulturskolan. Resultaten bör därför förstås som praktikhärla exempel snarare än generaliserbara slutsatser om all gitarrundervisning.

Genom att studera och analysera lärares beskrivningar av didaktiska val, strategier och erfarenheter kan studien bidra med en djupare förståelse och praktikhärla kunskap om hur motivation kan främjas i gitarrundervisning. Förhoppningen är att resultaten kan vara användbara i undervisning, både för min egen framtida lärarroll och andra musikpedagoger, samt bidra med kunskap om hur motivationsarbete kan förstås och hanteras i gitarrundervisning.

1.1 Syfte och forskningsfrågor

Syftet med studien är att undersöka hur lärare som regelbundet undervisar i gitarr beskriver att de arbetar för att stödja elevers motivation i gitarrundervisning. Studien analyserar hur lärarnas strategier kan förstås i relation till självbestämmandeteorins begrepp kompetens, autonomi och samhörighet, samt vilka motivationshinder lärarna upplever i sin undervisning och hur de beskriver att dessa hanteras.

Utifrån detta syfte har följande forskningsfrågor formulerats:

- Hur beskriver gitarrlärare att de arbetar för att stödja elevers motivation i undervisningen?
- Hur kan gitarrlärares strategier förstås som stöd för elevers upplevelse av kompetens, autonomi och samhörighet?
- Vilka hinder för motivation upplever gitarrlärare, och hur hanterar de dessa?

2 Bakgrund

I detta kapitel presenteras en översikt av motivationsbegreppet samt en bakgrund till gitarrundervisningens villkor och de instrumentspecifika utmaningar och möjligheter som präglar undervisningen. Syftet med bakgrunden är att belysa varför motivation är relevant att studera i gitarrundervisning, samt att klargöra centrala begrepp och förutsättningar som ligger till grund för studien.

2.1 Begreppet motivation

Motivation är ett begrepp som kan vara svårt att definiera, eftersom det har tolkats på flera olika sätt. Ofta förstås motivation som den drivkraft som får en individ att handla på ett visst sätt. Nationalencyklopedin (u.å.) definierar motivation som en psykologisk term för de faktorer hos individen som väcker, formar och riktar beteendet mot olika mål. På liknande sätt beskriver Asmus (2021) samt Deci och Ryan (2000) motivation som den drivande kraften bakom beteende. De menar att motivation bidrar med energi för att söka upp uppgifter och att genomföra dem. Asmus (2021) menar vidare att motivation i musikaliska sammanhang kan förstås som drivkraften som leder elever till att delta i musiklärande aktiviteter och att tillägna sig kunskaper och de färdigheter som dessa aktiviteter kräver.

Ryan et al. (2019) beskriver hur forskning inom motivation har utvecklats och hur synen på vad som driver mänskligt beteende har förändrats över tid. De beskriver hur tidiga motivationsteorier ofta utgick från post-darwinistiska idéer om instinkter och drifter som grundläggande drivkrafter, men att detta senare trängdes undan av behaviorismen, där motivation i stället sågs som en respons på ett yttre stimuli och konsekvenser av beteende. Med tiden växte kritik fram mot att enbart förklara motivation utifrån yttre förstärkning, vilket bidrog till att forskningsfältet breddades. Ett vetenskapligt spår var den kognitiva vändningen, där mekanismer som förväntningar och värderingar lyftes fram som förklaringar till hur miljö och beteende kopplas samman. Ett annat spår var en förskjutning från en ensidig betoning på yttre källor till motivation, mot ett ökat intresse för inre källor till motivation, såsom inre motivation och mer autonoma motiv, samt grundläggande psykologiska behov (Ryan et al., 2019)

I linje med denna utveckling betonar Deci och Ryan (2000) att motivation inte enbart handlar om hur mycket motivation något har, utan också om vilket typ av motivation

det är. Inre motivation avser den drivkraft som uppstår ur individens eget intresse eller ur glädje i aktiviteten i sig, medan yttre motivation i stället formas av yttre faktorer som till exempel belöningar eller betyg (Deci & Ryan, 2000).

Sammanfattningsvis förstås motivation i denna studie som den drivkraft som väcker, formar och riktar vårt beteende mot olika mål. Motivation betraktas som ett komplext fenomen som utvecklas genom samspelet av individ och miljö, och kan komma i olika former beroende på vad som ligger bakom drivkraften.

2.2 Gitarrens instrumentspecifika villkor

Gitarren är ett populärt instrumentval bland barn och ungdomar. Det är ett mångsidigt instrument som lämpar sig för både solospel och ensemblespel och förekommer i många olika genrer, exempelvis klassisk musik, jazz, pop och rock (Harrison, 2010). Evans (2023) beskriver att instrumentval ofta formas av både yttre och inre faktorer, såsom instrumentets klang, förebilder, praktiska aspekter och upplevt svårighetsgrad. Vissa instrument, som till exempel piano, kan ge en tidig känsla av kompetens eftersom en nybörjare relativt snabbt kan producera en välklingande ton och spela en enkel melodi. Gitarren har, i kontrast till pianot, en brantare inlärningskurva som kan kräva veckor av arbete, och vägledning innan eleven kan producera en välklingande ton (Evans, 2023).

På liknande sätt lyfter Harrison (2010) flera instrumentspecifika utmaningar kopplade till gitarren. Till skillnad från pianots tydliga och konsekventa visuella mönster av svarta och vita tangenter, saknar gitarren motsvarande visuella hjälpmedel, vilket kan göra det svårare för nybörjaren att orientera sig och hitta toner och skalor. Gitarrens fysiska utformning medför också utmaningar, där den som spelar kan ha svårt att greppa ackord som sträcker sig över flera band, och nybörjare upplever ofta smärta i fingertopparna. Utöver detta kan vänsterhänta gitarrister behöva vända på strängarna eller spela på specialbyggda gitarrer för vänsterhänta (Harrison, 2010).

Sammanfattningsvis framgår, utifrån Harrisons (2010) och Evans (2023), att gitarr kan vara både ett utmanande och ett givande instrument i instrumentalundervisning. Detta är särskilt relevant i relation till behovet av kompetens, eftersom tidiga upplevelser av misslyckanden kan riskera att påverka motivation om de inte hanteras på ett stödande sätt. Lärare kan därför behöva arbeta med genomtänkt undervisningsmaterial och

undervisningsstrategier som tar höjd för instrumentets tekniska trösklar, så att tidiga hinder inte utvecklas till motivationsproblem.

2.3 Sammanfattning av bakgrund

Motivation kan sammanfattas som den drivkraft som påverkar och riktar våra beteenden mot specifika mål (Nationalencyklopedin, u.å.; Asmus, 2021; Deci & Ryan, 2000). Inom motivationsforskning görs ofta en åtskillnad mellan inre och yttre motivation (Deci & Ryan, 2000). Inre motivation uppstår ur individens eget intresse och engagemang medan yttre motivation formas av faktorer utanför individen, exempelvis belöningar eller konsekvenser.

Gitarrundervisning är ett område där motivation kan komma att få stor betydelse, eftersom instrumentet kan vara utmanande att lära sig. Gitarren erbjuder en stor bredd av möjligheter, men instrumentets fysiska krav på fingerstyrka, finmotorik och avsaknaden av tydliga visuella mönster kan utgöra utmaningar för nybörjare (Harrison, 2010). Mot denna bakgrund blir det relevant att undersöka vilka metoder gitarr lärare använder för att hålla kvar elevers intresse, driv och överkomma de trösklar som gitarren som instrument medför. I nästa kapitel presenteras tidigare forskning som bidrar med vidare kunskap som kan användas för att förstå de faktorer som påverkar elevers motivation i gitarrundervisning.

3 Tidigare forskning

I detta kapitel presenteras tidigare forskning som är relevant för studiens fokus på motivation i gitarrundervisning. Forskningen belyser faktorer som hänger samman med elevers motivation, uthållighet, och övningsbeteenden i musik och instrumentalundervisning. Särskilt fokus ligger på resultat som kan bidra till att förstå hur motivation, övning och engagemang kan stärkas genom elevers upplevelser av kompetens, autonomi och samhörighet. Urvalet syftar till att ge en överblick över motivationsforskning inom musikundervisning och ge underlag för analysen av hur gitarrlärare beskriver sina arbetssätt. Avslutningsvis sammanfattas kapitlet och forskningsresultatens relevans för studien tydliggörs.

3.1 Behovstillfredsställelse och uthållighet i musikundervisning

En betydande del av samtida motivationsforskning inom musik utgår från självbestämmandeteorin (SDT) och betonar vikten av att undervisningen stödjer behoven av kompetens, autonomi och samhörighet för att främja inre motivation (Evans, 2015; Deci & Ryan, 2000). Evans (2015) framhåller att tidigare motivationsforskning inom musikundervisning historiskt har varit spretig, och att självbestämmandeteorin kan erbjuda en gemensam teoretisk grund för att förstå motivation inom musikundervisning, genom sitt fokus på motivationens kvalitet och hur lärmiljöer kan främja eller hämma motivation. Evans (2015) beskriver hur motivation internaliseras i den mån som de olika psykologiska behoven uppfylls. Detta ligger i linje med Freer och Evans (2018), som undersökte vilka faktorer som hänger samman med högstadieelevers intention att fortsätta med musik som skolämne. I studien besvarade 204 elever en enkät om sina upplevelser av musikundervisningen, där analysen fokuserade på samband mellan behovstillfredsställelse, motivation, upplevt värde av musikämnet och intentionen att fortsätta. Resultaten indikerar att en högre grad av behovstillfredsställelse hänger ihop med ett högre upplevt värde av musikämnet, vilket i sin tur kopplas till en starkare intention att fortsätta med musikstudier (Freer & Evans, 2018).

Liknande resultat redovisar Wieser, Novak-Geiger och Müller (2024) i en enkätstudie med 140 elever, där högre grad av behovstillfredsställelse kopplas till mer autonom motivation och en minskad benägenhet att överväga att sluta i musikskolan. Författarna

drar slutsatsen att behovstillfredsställelse är avgörande för att behålla elever i musikundervisning. Studien pekar samtidigt på att behovet av autonomi generellt upplevs som mindre tillfredsställt än andra behov. Wieser et al. (2024) för fram att en möjlig förklaring är att elevers musikintresse inte alltid överensstämmer med den genre eller repertoar som dominerar i undervisningen, vilket kan begränsa upplevelsen av inflytande och meningsfullhet. Sammantaget pekar Freer och Evans (2018) och Wieser et al. (2024) studier på att undervisningsmiljöer som stödjer kompetens, autonomi och samhörighet hänger samman med elevers värdering av musik och deras uthållighet över tid.

Comeau et al. (2019) bidrar med ytterligare ett perspektiv genom att visa att till skillnad från vissa tidigare antaganden, att materiella belöningar inte nödvändigtvis minskar inre motivation. Detta resultat kan ställas mot Wery och Thomson (2013) som poängterar att yttre motivationsfaktorer kan vara användbara som en startpunkt för att skapa engagemang hos elever som är motvilliga, men att målet alltid bör vara att eleven rör sig mot mer internaliserade former.

3.2 Lärarens roll i motivationsarbetet

I sin avhandling undersökte Waltemath (2019) hur instrumentallärare kan använda inre motivation som ett medel för att främja sina elevers lärande och prestationer i musikklassrummet. Waltemath (2019) identifierar en kunskapslucka gällande specifika metoder för att främja inre motivation i instrumentalundervisning. Studien använde en Delphi-metod, vilket innebär en systematisk process där flera enkätomgångar används för att nå konsensus. Studien genomfördes med hjälp av en expertpanel med 30 erfarna musiklärare där urvalet baserades på yrkeserfarenhet. Resultatet leder fram till arton framgångsrika metoder för att främja inre motivation. Bland annat framhålls det som avgörande att läraren utvecklar en respektfull relation till eleven. Vidare lyfts didaktiska strategier såsom att undervisningen bör följa en logisk sekvens samt att läraren bör maximera ickeverbal kommunikation och använda gester i stället för tal för att undvika att bryta elevernas fokus. Utifrån min tolkning kan Waltemaths (2019) resultat förstås i relation till självbestämmandeteorin, där motivation beskrivs som något som påverkas av undervisningsmiljön, snarare än enbart av yttre belöningar eller krav (Evans, 2015; Deci & Ryan, 2000).

3.3 Valmöjligheter och autonomistödande strategier

Forskning inom instrumentalpedagogik visar att elevens upplevelse av inflytande över sitt lärande påverkar både motivation och övningskvalitet. Renwick och McPherson (2002) genomförde en fallstudie där de undersökte hur en klarinettelevs övningsbeteende påverkades när denne fick arbeta med en självvald repertoar jämfört med en repertoar vald av läraren. Resultaten visar att eleven ökade sin övningstid markant när repertoar var självvald. Samtidigt visade studien att repertoarvalet inte bara påverkade mängden övning, utan även hur eleven övar. När eleven arbetade med självvald repertoar använde eleven sig av mer avancerade övningsstrategier som till exempel strategisk bearbetning av problemområden vilket vanligtvis skulle förknippas med elever som kommit längre i sin utveckling (Renwick & McPherson, 2002). Studien synliggör därmed hur valmöjligheter som en form av autonomistöd, kan stärka elevens engagemang och bidra till mer strategiskt och målinriktat övande.

Detta resultat stärks av Bonneville-Roussy och Evans (2024), som i en enkätstudie med 213 universitetsstudenter inom instrumental- och sångutbildningar undersökte samband mellan lärares autonomistöd, studenternas motivation och övningsbeteende. Resultatet visar att upplevt autonomistöd från läraren, exempelvis genom att erbjuda valmöjligheter eller ta hänsyn till elevernas preferenser, kunde förutsäga högre nivåer av inre motivation, vilket i sin tur kunde kopplas till högre övningstid och övningskvalitet. Studierna pekar samstämmigt på att autonomi är betydelsefullt för övning, men de belyser det från olika håll. Renwick och McPherson (2002) visar hur ett konkret autonomistöd kan förändra en enskild elevs engagemang och övningsstrategier i praktiken, medan Bonneville-Roussy och Evans (2024) visar ett bredare mönster där autonomistöd från läraren hänger samman med mer autonom motivation, vilket i sin tur kopplas till både mer och bättre övning.

Även i gruppbaseade arbetssätt har autonomistöd visat sig vara gynnsamt. Rotjan (2021) diskuterar elevinflytande i ensembleundervisning och föreslår som metod för autonomistöd en förskjutning från att läraren bestämmer själv till att läraren bestämmer tillsammans med eleverna. Rotjan (2021) betonar samtidigt att autonomistöd inte innebär att läraren avsägar sig ansvar för progression och undervisningsmål, utan snarare att elevröster inkluderas inom en tydlig struktur. Han lyfter även risken med

majoritetsomröstningar och föreslår i stället att arbeta med mer jämlika lösningar, som rangordningsval, för att flera elevers perspektiv ska få genomslag (Rotjan, 2021).

3.4 Sociala faktorer

Sociala relationer och stöd från omgivningen spelar en betydande roll för motivation i musikundervisning. Tidigare forskning visar att faktorer som föräldrars engagemang, lärarstöd och kamraters attityder kan påverka om en individ väljer att fortsätta att delta i musikaktiviteter. Sichivitsa (2007) belyser hur sociala faktorer samverkar med inre faktorer för att forma motivationen i en studie med universitetsstudenter som deltog i tre körer. Resultaten visar att studenter med musikaliskt engagerade och stöttande föräldrar utvecklade en starkare musikalisk självkänsla, upplevde högre grad av både social och akademisk integration i körsammanhanget, värderade musik högre och därmed rapporterade starkare intentioner att fortsätta med musik i framtiden. Evans, McPherson och Davidson (2013) ger ytterligare perspektiv på sociala faktorerens betydelse genom att undersöka varför ungdomar som spelat instrument under uppväxten valde att sluta. Resultaten visar att avhopp var förknippade med minskad tillfredsställelse av psykologiska behov, där bristande samhörighet framträdde, men också kompetens och autonomi. När deltagarna var som mest engagerade i sitt musicerande upplevde de starkare socialt stöd och gemenskap, medan dessa upplevelser var svagare under tiden före att de slutade (Evans et al., 2013). Sammanfattningsvis pekar Sichivitsa (2007) och Evans et al. (2013) på att sociala faktorer kan ha stor inverkan på ungas musikmotivation.

3.5 Sammanfattning och relevans för studien

Sammanfattningsvis visar tidigare forskning om motivation i musik- och instrumentalundervisning att elevers uthållighet och övningsbeteenden påverkas av hur undervisningen stödjer deras upplevelse av kompetens, autonomi och samhörighet (Deci & Ryan, 2000; Evans, 2015). Enkätstudier pekar på att högre behovstillfredsställelse hänger samman med att elever värderar musik högre och i större utsträckning avser att fortsätta, medan bristande behovstillfredsställelse kopplas till ökad risk för avhopp (Evans et al., 2013; Freer & Evans, 2018; Wieser et al., 2024). Samtidigt framstår autonomi som ett särskilt sårbart område, exempelvis när repertoarval inte överensstämmer med elevers intressen (Wieser et al., 2024).

Forskningen synliggör även lärarens centrala roll i motivationsarbetet, bland annat genom relationsskapande och tydlig didaktisk struktur (Waltemath, 2019). Vidare studier visar att autonomistödande strategier, som att erbjuda valmöjligheter och ta hänsyn till elevpreferenser, har visat samband med högre inre motivation och både mer och mer kvalitativ övning (Renwick & McPherson, 2002; Bonneville-Roussy & Evans, 2024; Rotjan, 2021). Slutligen betonas sociala faktorerers betydelse, där stöd från föräldrar, lärare och kamrater kan stärka motivation och långsiktigt engagemang (Sichivitsa, 2007). Sammantaget ger forskningen ett underlag för att förstå hur gitarrlärares arbetssätt kan bidra till att stärka elevers motivation över tid. I nästa kapitel presenteras självbestämmandeteorin (SDT) som är studiens teoretiska ramverk och det begrepp som används för att analysera hur gitarrlärare beskriver sitt arbete med motivation.

4 Teoretiskt ramverk

I detta kapitel presenteras studiens teoretiska ramverk, självbestämmandeteorin (Deci & Ryan, 2000). Teorin används för att förstå och analysera hur gitarrlärare beskriver sitt arbete med att främja elevers motivation genom att stödja deras grundläggande psykologiska behov. Kapitlet inleds med en övergripande beskrivning av teorin och en genomgång av teorins centrala begrepp *kompetens*, *autonomi* och *samhörighet*, med stöd av Evans (2015) musikpedagogiska perspektiv på hur begreppen kan förstås i musikundervisning. Kapitlet avslutas med en diskussion om teorins relevans för denna studie och hur teorins begrepp kommer att användas som teoretisk lins i studiens analys.

4.1 Självbestämmandeteorin (SDT)

Self-determination theory (SDT) som på svenska översätts till *självbestämmandeteorin* är en motivationspsykologisk teori utvecklad av Deci och Ryan (2000). Teorin utgår från att människan har en naturlig benägenhet att utforska, lära och utvecklas, men att kvaliteten i motivationen påverkas av hur den sociala miljön är utformad (Ryan & Deci, 2000). En utgångspunkt i teorin är att motivation inte enbart kan mätas i mängd utan också i kvalitet av motivationen. Teorin skiljer därför mellan mer självbestämmande former av motivation där vi känner en egen vilja och meningsfullhet i det vi gör, och mer kontrollerande former där beteende drivs av yttre krav, press eller andra belöningar (Ryan & Deci, 2000).

Inom SDT identifieras en skillnad mellan olika typer av motivation, där det finns olika nivåer i mängden av självbestämmande. Centralt i teorin är *internaliseringsprocessen*, det vill säga hur yttre krav, normer och förväntningar över tid kan bli personligt förankrade värden (Ryan & Deci, 2000). Motivation kan beskrivas som ett kontinuum av regleringsformer som sträcker sig från kontrollerade till autonoma former av reglering (Deci & Ryan, 2000). Längst ut på den kontrollerande sidan finns extern reglering, där beteende helt styrs av yttre konsekvenser som belöningar eller bestraffning, vilket ofta resulterar i låg uthållighet om dessa faktorer försvinner. En något mer internaliserad men fortfarande kontrollerande form av motivation är interjekterad reglering, där individen drivs av inre press som skuld eller skam (Deci & Ryan, 2000). Nästa form är identifierad reglering där individen erkänner aktivitetens värde och upplever den som meningsfull. Den mest autonoma formen av yttre

motivation är integrerad reglering, där beteendet blivit en del av individens identitet och övriga värderingar (Deci & Ryan, 2000). Detta skiljer sig från en inre motivation där en individ utför en aktivitet enbart för den inneboendes tillfredsställelse och intresse. Sammanfattningsvis illustrerar kontinuumet hur en högre grad av internalisering och autonomi är betydelsefull för engagemang, uthållighet och välmående (Deci & Ryan, 2000).

4.2 Tre grundläggande psykologiska behov

Teorin utgår från att en individs motivation och välbefinnande påverkas av i vilken grad tre grundläggande psykologiska behov: *kompetens*, *autonomi* samt *samhörighet* tillfredsställs. När dessa behov tillfredsställs ökar sannolikheten att individen utvecklar en inre motivation och ett större engagemang, medan bristande behovstillfredsställelse kan bidra till minskad motivation eller amotivation (Ryan & Deci, 2000).

Kompetens avser behovet att uppleva en känsla av att vara skicklig och att man klarar av utmaningar (Evans, 2015). Inom gitarrundervisning kan kompetens exempelvis kopplas till att eleven uppmärksammar progression i teknik, timing och ackordsbyten, samt att utmaningar upplevs som överkomliga och möjliga att lösa. Autonomi handlar om att handlingar upplevs självvalda och grundade i egen vilja (Evans, 2015). Autonomi innebär inte oberoende, utan att handlingar är självvalda och i linje med egna mål och värderingar. Samhörighet avser behovet att känna sig sedd, accepterad och känna en tillhörighet till gruppen man omges med (Ryan & Deci, 2000). I undervisning kan detta kopplas till relationen mellan elev och lärare, samt den sociala tryggheten i lärmiljön.

Tillsammans ger dessa behov en förståelsemodell för hur motivation kan stärkas i gitarrundervisning. Evans (2015) hävdar att en lärare kan vara en stor faktor i elevens förmåga att uppfylla dessa behov. Lärarens roll blir här bland annat att arbeta med konstruktiv feedback, vara flexibel och öppen för elevinflytande på repertoarval och att verka för goda relationer med sina elever.

4.3 Teorins användbarhet i studien

Självbestämmandeteorins tre grundläggande psykologiska behov ger studien en förståelsemodell för att tolka gitarrlärares beskrivningar av motivationsarbete. Dessa tre

psykologiska behov ses alltså som ett fundament för en inre motivationsreglering och när en individ känner sig kompetent, kan påverka och känner en samhörighet kan detta främja inre motivation, deltagande, prestation, välmående och utveckling. Genom att använda SDT som ett teoretiskt ramverk får studien en övergripande teoretisk lins som formar allt från forskningsfrågor, intervjufrågor, till analysen av resultaten. Teorin hjälper till att strukturera tänkandet kring motivation och gör det möjligt att koppla beskrivningar av undervisningsmetoder till teorins centrala begrepp och antaganden. Evans (2015) bidrar till att tydliggöra hur teorin kan appliceras på musikundervisning genom att exemplifiera undervisningsbeteende som kan fungera som behovsstöd.

Sammanfattningsvis fungerar självbestämmandeteorin som ett teoretiskt ramverk i studien. Teorin möjliggör en fördjupad förståelse för varför vissa lärarstrategier kan anses vara effektiva genom att de stödjer de psykologiska behoven, och varför utmaningar kan uppstå när dessa behov riskerar att inte tillfredsställas. I analysen används teorins tre psykologiska behov som analytiska kategorier för att kunna tolka lärarnas beskrivningar av sina arbetssätt. Det innebär att lärarnas beskrivningar av undervisningsstrategier, didaktiska val bemötande sorteras och tolkas utifrån hur det kan förstås bidra till att stödja eller försvaga elevers upplevelse av kompetens, autonomi och samhörighet.

5 Metod

I detta kapitel presenteras studiens metod och genomförande. Kapitlet beskriver valet av kvalitativ ansats, hur dataproduktion genomfördes med semistrukturerade intervjuer, hur urvalet av informanter gjordes och hur intervjuerna genomfördes. Därefter beskrivs hur materialet transkriberades och analyserades. Avslutningsvis diskuteras forskningsetiska övervägande i förhållande till Vetenskapsrådets (2024) riktlinjer.

5.1 Val av metod

Utifrån studiens syfte valdes en kvalitativ ansats med intervjuer som metod för dataproduktion. Genom intervjuer med gitarrlärare som undervisar i olika åldersgrupper ges möjlighet att undersöka hur de beskriver sina erfarenheter och strategier för att stödja elevers motivation. Enligt Eriksson-Zetterquist och Ahrne (2022) är intervjuer en av de mest använda metoderna inom kvalitativ forskning. En kvalitativ intervju är lämplig när fokus ligger på att få en insikt i sociala sammanhang samt människors känslor och upplevelser (Eriksson-Zetterquist & Ahrne, 2022). Att använda intervjuer som metod i denna studie syftar till att skapa en nyanserad förståelse för hur gitarrlärare resonerar kring motivationsarbete i instrumentalundervisning och vilka utmaningar de möter i praktiken. Valet att arbeta med en kvalitativ metod kan motiveras av studiens syfte att undersöka och tolka gitarrlärares beskrivningar.

5.2 Semistrukturerad intervju

Dataproduktionen genomfördes genom semistrukturerade intervjuer. En semistrukturerad intervju innebär en större flexibilitet än intervjuer baserade på helt fasta frågeformulär, eftersom intervjuformen kombinerar en i förväg planerat frågeformulär med möjligheten att ställa följdfrågor och anpassa frågornas ordning vid behov (Eriksson-Zetterquist & Ahrne, 2022). Valet att arbeta med denna intervjuform grundar sig i att intervjuerna får en tydlig riktning mot studiens forskningsfrågor samtidigt som den ger utrymme för att fånga upp oväntade och intressanta aspekter av informanternas erfarenheter. Intervjuguiden (se Bilaga A) konstruerades med frågor för att få informanterna att beskriva undervisningssituationer och strategier kopplade till motivation, exempelvis hur de arbetar för att skapa engagemang, hur de resonerar kring repertoarval, struktur och relationer samt hur de hanterar utmaningar som minskar engagemanget hos sina elever. Frågorna formulerades öppet och kompletterades med

följdfrågor för att förtydliga, fördjupa och konkretisera informanternas erfarenheter. Genom att använda detta tillvägagångssätt säkerställdes att alla forskningsfrågor berördes i varje intervju, samtidigt som intervjufrågorna kunde anpassas för att utforska oväntade men relevanta aspekter av gitarrlärares erfarenheter.

5.3 Urval

Urvalet i denna studie gjordes genom ett målstyrt urval, där informanterna valdes utifrån sin relevans för studiens syfte, vilket Bryman (2012) beskriver som en metod som baseras på att göra urvalet utifrån att välja personer som är relevanta för att svara på de forskningsfrågor som ställs. Målet var att få informationsrika beskrivningar av hur motivationsarbete kan ta form i gitarrundervisning. I ett tidigt skede planerades studien att avgränsas till individuell gitarrundervisning och omfatta fler utbildningsverksamheter. Under arbetets gång gjordes bedömningen att studien, genom att enbart fokusera på individuell undervisning, riskerade att missa hur gitarrundervisning organiseras i praktiken, exempelvis i grundskolan där undervisningen ofta sker i ensemble och gruppform. Utifrån detta breddades förståelsen av gitarrundervisning till att omfatta flera undervisningsformer. Detta innebar att urvalet avgränsades till grundskola och kulturskola, som två relevanta kontexter där gitarrundervisning är vanligt förekommande. Omformuleringen möjliggjorde att studien kunde undersöka motivationsarbete i både individuell och gruppbaserad undervisning, vilket bedömdes vara relevant utifrån de villkor som lärare som regelbundet undervisar i gitarr faktiskt möter.

Tre urvalskriterier användes. Dessa var att informanterna aktivt ska undervisa i gitarr som en del av sitt yrke, ha minst fem års yrkeserfarenhet som lärare, samt att informanterna ska vara verksamma i antingen grundskola eller kulturskola för att möjliggöra variation i undervisningskontext och elevgrupper, utan att informanterna därmed ansågs representera respektive verksamhet som helhet. Med begreppet gitarrlärare avses i denna studie lärare som uppfyller dessa kriterier, oavsett yrkestitel.

Urvalsprocessen inleddes genom att jag kontaktade flera verksamheter via e-post med en förfrågan om deltagande (se Bilaga B). Utifrån denna initiala kontakt fick jag kontaktuppgifter till fem olika informanter. Av fem kontaktade informanter tackade en ja till medverkan. När denna lärare tackade ja genomfördes den första intervjun. I slutet

av intervjun tillfrågades informanten om att rekommendera andra lämpliga deltagare, vilket denne gjorde. Detta kan beskrivas som ett snöbollsurval, vilket enligt Bryman (2012) är en urvalsstrategi där forskaren först börjar med en liten urvalsgrupp som är relevanta till forskningsfrågorna, och dessa informanter sedan rekommenderar andra informanter som har relevant erfarenhet till studiens syfte. Eriksson-Zetterquist och Ahrne (2022) menar att denna metod är ett effektivt sätt för att hitta relevanta informanter inom redan etablerade nätverk.

De rekommenderade lärarna kontaktades därefter och två till tackade ja. Urvalsprocessen resulterade i tre genomförda intervjuer. Två verksamma inom kulturskolan och en informant verksam som musiklärare på högstadiet. Detta antal gör det möjligt att få in olika perspektiv och djupgående analyser av varje intervju, samtidigt som det är hanterbart antal för att kunna analysera svaren inom ramarna för studien. Resultaten bör därför förstås som praktisknära exempel på hur motivationsarbete kan beskrivas i gitarrundervisning och inte som slutsatser om gitarrlärare generellt.

5.4 Genomförande

Efter att definierat urvalskriterierna kontaktades relevanta verksamheter via e-post med en förfrågan om de hade gitarrlärare som kunde tänka sig att delta i studien. I förfrågan bifogades ett informationsbrev (se Bilaga B) som beskrev studiens syfte, upplägg och vad medverkan innebar, samt praktiska detaljer kring intervjun. I förfrågan angavs att intervjuer både kunde genomföras på plats eller via det digitala kommunikationsverktyget Zoom, beroende på vad som passade informanten.

När en lärare tackade ja, bokades en intervjutid. Innan varje intervju inhämtades skriftligt samtycke från informanten via en samtyckesblankett (se Bilaga C), som informanterna fick signera digitalt och skicka tillbaka. Informanterna informerades dessutom att intervjun skulle spelas in för att möjliggöra transkribering och analys. Samtliga intervjuer kom att genomföras via Zoom vilket visade sig fungera bäst för att underlätta deltagande oavsett informanternas geografiska plats. Intervjuerna var semistrukturerade och utgick från en intervjuguide (se Bilaga A) för att hålla diskussionen mot studiens forskningsfrågor och för att hålla en röd tråd. Samtidigt gavs informanterna utrymme att prata relativt öppet när det var lämpligt. Vid behov styrdes diskussionerna tillbaka mot ämnet om diskussionen kom för långt från

forskningsfrågorna. Intervjuerna varade mellan cirka 35–45 minuter och spelades in för att möjliggöra transkribering efter att de var genomförda. Inspelning skedde både via inspelningsfunktionen på Zoom, som sparade ljud och video, samt genom extern ljudutrustning, för att försäkra att ingen data gick förlorad vid tekniska problem. Efter genomförda intervjuer hanterades inspelade ljudfiler på min dator lokalt.

5.5 Presentation av informanter

I denna del presenteras studiens informanter i korthet. Samtliga informanter har tilldelats pseudonymer för att skydda deras identitet. Presentationen fokuserar på att delge information som är relevant för att förstå informanternas perspektiv i relation till studiens syfte som till exempel var de undervisar, vilka elever de möter samt erfarenhet i rollen som gitarrlärare.

Peter är gitarrlärare vid en kulturskola och har cirka 10 års erfarenhet av undervisning. Han undervisar främst i elgitarr och möter elever från mellanstadieåldern upp till gymnasieålder, vilket innebär att han möter både elever som är nybörjare och elever som har mer erfarenhet.

Göran arbetar som gitarrlärare inom kulturskolan och har över tjugo års erfarenhet av undervisning. Han undervisar en bred elevgrupp, med allt från nybörjare till mer avancerade elever. Han har ingen formell pedagogisk utbildning men en lång praktisk erfarenhet av instrumentalundervisning och har utvecklat sitt arbetssätt genom yrkeserfarenhet över tid.

Anders arbetar som musiklärare på högstadiet och har över tio års erfarenhet. Gitarr är en viktig del av hans undervisning, och förekommer där i ensemblespel i mindre grupper och i individuella moment som fokuserar på instrumentspel. Han har gått en musiklärarutbildning och erfarenhet av att arbeta med elevers motivation i en högstadiekontext där tid, ibland stora grupper och styrdokument ofta påverkar hur undervisningens upplägg och villkor.

5.6 Analys

Analysen av intervjumaterialet genomfördes genom en tematisk analys. Tematisk analys är en strategi i kvalitativ analys där forskaren söker återkommande mönster i

material genom kodning och temabildning (Bryman, 2012). Det inspelade intervjumaterialet transkriberades inledningsvis med hjälp av Words inbyggda dikteringsfunktion och därefter lyssnade jag igenom inspelningarna för att manuellt korrigera fel och säkerställa att transkriptionerna blev exakta. Analysen genomfördes i fyra steg. Först läste jag igenom samtliga transkriptioner flera gånger för att bli bekväm med materialet. Rennstam och Wästerfors (2022) betonar vikten av att bli förtrogen med materialet och att aktivt skapa ordning då ordning inte är något som uppstår av sig självt utan konstrueras av den som analyserar och utifrån forskningsfrågor och teoretiska utgångspunkter.

I nästa steg genomfördes en initial kodning där meningsbärande delar som exempelvis beskrivningar av arbetssätt eller strategier markerades med hjälp av färgmarkeringar och gavs koder som till exempel ”bryta ner moment, ”normalisera misstag” eller ”relationsbyggande”. Den första kodningen hölls relativt öppen för att fånga bredden i materialet och inte för tidigt låsa fast tolkningen (Rennstam & Wästerfors, 2022). Detta innebar att kommentera och sortera materialet med korta koder utan att tänka för mycket på helheten. Efterhand blev kodningen mer fokuserad när återkommande mönster började ta form. Koder som var relevanta för forskningsfrågorna slogs ihop och prioriterades, medan koder som visade sig mindre relevanta för forskningsfrågorna sorterades bort. Exempel på detta är hur koder om feedback och beröm slogs ihop till en bredare kod för återkoppling. I denna process med att gå från många detaljerade koder till färre koder skapades en grund för nästa steg.

I steg tre sorterades koderna och sammanfördes till mer övergripande teman. Tematiseringen var främst teoristyrd, eftersom självbestämmandeteorins tre behov – kompetens, autonomi och samhörighet – användes som utgångspunkt. Rennstam och Wästerfors (2022) beskriver att sortering ofta är kopplat till en teoretiskt förankrad blick, där teorin och dess begrepp fungerar som verktyg som gör det möjligt att skapa ordning i materialet. Koder som handlade om upplevelser att lyckas och utvecklas kopplades till kompetens, koder som handlade om elevinflytande och meningsfullhet under autonomi och koder som rörde relationer, trygghet och bemötande under samhörighet. Utöver dessa så framträdde ett fjärde tema som samlade återkommande beskrivningar av olika faktorer som riskerar att hindra eller minska motivation och formulerades som utmaningar i gitarrundervisning.

Eftersom det transkriberade materialet var omfattande, reducerades materialet i det sista steget genom att jag valde ut de citat och exempel som på tydligaste sätt kunde representera varje tema och visade en variation mellan informanterna. Reducering är en nödvändighet i kvalitativa analyser för att kunna kommunicera det mest väsentliga utan att tappa nyanser (Rennstam & Wästerfors, 2022). Urvalet av citat gjordes utifrån att de tydligt kopplade till forskningsfrågorna, bidrog med konkreta exempel på strategier eller hinder, och var möjliga att relatera till teorin.

5.7 Etik

Studiens etiska överväganden utgår från Vetenskapsrådets (2024) riktlinjer för god forskningssed, särskilt avsnitten om information och samtycke, skydd av integritet och säker hantering av forskningsinformation och personuppgifter. I denna studie innebär det att informanterna innan intervju fick skriftlig information om studiens syfte, upplägg och hur det insamlade materialet skulle användas. Det tydliggjordes för informanterna att deltagande var frivilligt och att informanterna när som helst kunde avbryta sin medverkan utan anledning. I studien anonymiserades informanterna genom pseudonymer och information som kunde identifiera informantens identitet begränsades i framställningen. Endast övergripande bakgrundsinformation, som yrkesroll, erfarenhet och den åldersgrupp de undervisar i redovisas, vilket minskar risken för igenkänning. Slutligen har den insamlade empirin i form av inspelningar och transkriptioner lagrats på ett säkert sätt samt att materialet endast används inom ramen för denna studie.

6 Resultat

I detta kapitel presenteras resultaten från de tre genomförda intervjuerna med gitarrlärare. Resultaten har strukturerats i fyra huvudteman som knyter an till självbestämmandeteorins centrala begrepp. Det är strukturerat i denna ordning: kompetens, autonomi, samhörighet samt motivationshinder i gitarrundervisning. Inom varje tema presenteras återkommande mönster och variationer mellan informanterna och stöds av utvalda citat. Avslutningsvis presenteras en kort sammanfattning av resultatet.

6.1 Kompetens

Samtliga lärare betonade att elevernas upplevelse av kompetens och framsteg har stor betydelse för motivationen. Lärarna beskrev att eleverna i början behöver tidiga framgångsupplevelser för att stärka engagemanget och viljan att fortsätta öva. Göran gav ett exempel där en av hans elever blev nedstämd när han inte lyckades ta ett D-ackord under dennes första lektion. För att minska risken att eleven skulle tappa motivationen beskrev Göran en metod där han anpassade svårighetsgraden och valde en annan ingång:

Han bröt ju ihop första lektionen... han mådde jättedåligt för han kunde inte ta ett D-ackord. Då får man ju till nästa vecka ha en annan ingång... kanske jobba med ensträngslåtar så han får glädjen igen. (Göran)

Detta tillvägagångssätt visar hur läraren arbetar för att snabbt återskapa elevens känsla av att lyckas. I stället för att tvinga eleven att fortsätta kämpa med ett svårt grepp och riskera att eleven tappade motivationen helt, valde Göran att erbjuda ett enklare alternativ som snabbare kunde klinga rent och tidigt gav en positiv upplevelse. Även de andra informanterna beskrev liknande strategier, exempelvis att inleda med enklare riff eller spela välkända låtar med få ackord. Peter berättade att han nästan alltid började första lektionen med ett känt rockriff som bestod av tre ackord: ”Jag brukar alltid börja med Back in Black, det är tre öppna powerackord, man flyttar bara fingret upp och ner... det blir snabbt musik av det” (Peter). Genom att välja enklare låtar beskriver lärarna att eleverna snabbt kan uppleva att de behärskar något, vilket i sin tur stärker

deras självförtroende. Lärarna lyfte också fram tydlig progression och kontinuitet i övandet mellan lektioner som avgörande faktorer för att bygga en känsla av kompetens. Alla lärarna var inne på samma spår kring detta och beskrev hur elever som regelbundet övar mellan lektioner gjorde snabbare framsteg och upplevdes som mer motiverade. Peter uttryckte detta som att: ”Den viktigaste tiden är det som händer mellan lektionerna”. Han beskriver hur den korta tiden eleven har per vecka under lektionen inte räcker för att utveckla de fysiska färdigheter som krävs för att ta steg framåt.

Ett konkret arbetssätt för att synliggöra elevers utveckling över tid var att använda inspelningar. Peter beskrev att han brukar spela in sina elever med jämna mellanrum och låta dem sedan lyssna på inspelningarna längre fram, för att tydliggöra progressionen låta eleverna se och höra hur de har utvecklats. Han beskrev hur han kunde säga till en elev: ”Lyssna här, det här är ett halvår sedan du spelade, du kunde ju knappt ta ett A-ackord rent... det har ju hänt någonting” (Peter). Han beskriver att när eleven får höra sin egen utveckling blir progressionen tydlig, vilket i sin tur kan stärka motivationen.

För att stödja kompetensbehovet betonade lärarna även vikten av att anpassa nivå till varje elev. De beskrev att de strävade mot att ge uppgifter som var hanterbara för eleven men ändå utvecklande. Anders beskrev att han ofta delade upp svårare moment i mindre delar eller sänkte tempo för att eleverna gradvis kunde bemästra en teknik eller låt. Flera lärare betonade vikten av att eleverna behövde uppleva framsteg i lagom takt, där eleverna varken blev uttråkade av för lätta uppgifter eller överväldigade av för svåra utmaningar. Anders uttryckte: ”Så länge eleven hör ett resultat, det ska inte vara för ansträngande, det ska vara enkelt och låta bra”. Att anpassa nivån och metodiken efter varje elev kunde förstås som att gitarrlärarna stödjer elevens upplevelse av kompetens och därmed deras motivation att lära sig mer.

En gemensam nämnare mellan lärarna är att de beskriver hur elever ofta behöver se resultat relativt snabbt för att kunna behålla motivation, och att detta är något som kräver att läraren bryter ner uppgifter i mindre delar som gör det mer hanterbara. Peter beskriver hur denna förändring är något som påverkar hur undervisningen behöver utformas för att eleven ska uppleva en känsla av kompetens tidigt.

Eleverna vill se resultat direkt... ska man lära sig att spela ett instrument så måste det hända något direkt... annars tappar man motivationen. (Peter)

Sammanfattningsvis visar informanternas utsagor att de medvetet arbetar på ett sätt som stärker kompetensbehovet. Exempelvis genom att bryta ner svåra uppgifter i mindre delar, synliggöra progression samt att bygga strukturer för regelbunden övning. Detta visar att lärarna skapar förutsättningar för att eleverna ska känna att de klarar det moment de håller på med. Känslan av kompetens framstod som en nyckel till att sätta i gång och underhålla elevernas motivation.

6.2 Autonomi

Autonomi framträdde i materialet genom undervisningsstrategier som gav eleverna valmöjligheter och knöt undervisningen till elevens egna intressen och mål. Samtliga lärare ansåg att elevinflytande, särskilt vid repertoarval, spelade en viktig roll för motivationen. Lärarna berättade att när eleverna själva fick vara med och bestämma låtar, så blev de mer engagerade. Anders berättade att han alltid försöker att vara lyhörd till vilken musik eleverna lyssnar på och vilka låtar och genrer som verkar intressera dem. Han beskrev hur eleverna ofta kom med egna förslag på låtar de ville lära sig, ibland efter att ha sett något inspirerande klipp från Youtube eller TikTok. Lärarna uppmuntrade detta: ”När de kommer med låtar... då säger jag alltid att det är okej för jag vet att det motiverar dem” (Anders). Göran håller med och beskriver att han är ”Jättepositiv till elevinflytande” vid repertoarval. Göran förklarade att han aktivt ansträngde sig för att anpassa undervisningen utifrån sina elevers musiksmak genom att till exempel transkribera önskelåtar för eleverna, eftersom han märkte att det egna valet ofta var en stark källa till att öva oftare.

Samtidigt betonade lärarna att det finns en balansgång mellan elevens fria val och lärarens styrning. Att enbart arbeta från en elevstyrd repertoar riskerar att både begränsa lärandet och leda till stagnation. Peter resonerade kring att bjuda in eleverna till inflytande samtidigt som det kan finnas ett behov av struktur från hans sida.

Skulle jag bara gå på vad eleverna ville, så skulle det ju nästan bli att de upprepar samma sak och aldrig

går utanför sin comfort zone. [...] Jag försöker därför fråga dem: 'Vad vill du göra nu? Finns det en låt eller teknik du är nyfiken på?' Men sedan utmanar jag dem också att prova nytt, för att de ska utvecklas. (Peter)

Här beskriver Peter en autonomistödjande strategi där eleverna får komma med önskemål om låtar eller tekniker, alltså inflytande och val, samtidigt som han som lärare ser till att introducera nya element utanför elevens bekvämlighetszon, för att undvika att de fastnar i gamla mönster och material. Genom att bara gå på elevernas vilja skulle undervisningen kunna fastna i att repetera material som eleven redan behärskar. Peter utvecklar detta med att beskriva hur många tonårsskillar ofta under en period ”snöar in” (informantens formulering) på hårdrock och endast vill spela detta. Han är noga med att bejaka detta och beskriver hur han samtidigt som han lät de spela dessa låtar kunde han efter ett tag börja introducera andra låtar eller genrer för att undvika att elever fastnar i ett spår. Göran är inne på samma linje och lyfter att han är öppen för elevernas önskemål men att det är viktigt att ta hänsyn till om en viss låt anses vara för svår för elevens nuvarande nivå. I de fallen nekar han inte önskan rakt av, utan förklarar för eleven varför låten kan vara för svår just nu och vilka tekniker som skulle krävas för att spela den, eller erbjuder en liknande låt som är enklare. På det viset får eleven ändå känna att sitt önskemål togs på allvar.

Anders beskrev en liknande metodik och hur han agerar när en elev tar med en låt till hans lektioner. Han kollar in materialet, analyserar svårighetsgrad och anpassar den till eleven. Han nämnde att elevens val av låt ofta leder till att de övar extra, just för att det är deras val. De andra informanterna är inne på liknande mönster där de både försöker vara lyhörda för elevernas egna intressen samtidigt som de trycker på vikten att de i sin roll som pedagog leder lärandet framåt. Peter lyfte också att många elever har svårigheter med att formulera vad de vill spela eller lära sig, särskilt om eleven inte själva har tydliga inspirationskällor eller en favoritartist. Han beskriver att läraren då behöver hjälpa eleven att upptäcka vad som driver dem:

Fråga, fråga, fråga! [...] Eleverna kan inte alltid formulera vad som driver dem, så då behöver jag som lärare gå in och ställa massor av frågor för att hitta något de går i gång

på. Om man hittar den gnistan blir de ofta mer motiverade.

(Peter)

Denna iakttagelse kan tolkas som att läraren behöver agera som en detektiv genom att ställa frågor kring preferenser av musikstilar och artister så ökar chansen att hitta en gnista som främjar den inre motivationen. När denna tydliga riktning hos eleven inte existerar nämner han att han försöker plocka fram olika alternativ för eleven som till exempel olika genrer eller tekniker för att väcka dennes intresse.

Flera lärare uttryckte att autonomi inte bara handlar om att eleven får välja vilken låt som ska spelas, utan också att eleven förstår syftet med övning och olika delmål. Peter beskriver hur han ofta kopplar tekniska övningar till elevens mål. Om eleven till exempel vill spela en låt tydliggör han vilka tekniker (till exempel bends, hammer-ons, legato) som krävs för att kunna spela låten. Anders beskrev på samma sätt att tydliga mål och delmål gör att eleven vet varför de ska göra en viss övning och vad de strävar mot, vilket kan öka motivationen. "Om de vet målet så vet de vad de ska göra för att nå dit", förklarade han.

Sammanfattningsvis framträder elevinflytande som ett återkommande tema i intervjuerna, både i form av hur lärarna tänker kring repertoarval och andra preferenser, och hur de balanserar elevens frihet med nödvändig struktur. Gitarrlärarna såg autonomi som något positivt och genom att ge eleverna röst och val upplevde de att eleverna blev mer engagerade. Samtidigt fann sätt att inkludera elevens önskemål inom en ram som främjar progression och lärande.

6.3 Samhörighet

Lärarna betonade hur viktiga goda relationer och en trygg lärmiljö är för elevens motivation. Göran beskriver hur hans ambition alltid är att hålla en "trevlig och inspirerande atmosfär" i undervisningen. Han upplevde att de flesta av hans elever kände tillit till honom: "Majoriteten känner ju tillit och förtroende... annars skulle de sluta mycket tidigare" (Göran). Detta antyder att han ser ett samband mellan relationen till sina elever och deras uthållighet i undervisning, där ett bristande förtroende ses som förödande för hans elever vilja fortsätta spela.

Flera lärare påpekar även att relationen till varje elev är unik och att relationen påverkar hur feedback kan behöva anpassas. Peter beskriver ett exempel på hur olika elever kan reagera på att bli tillsagda att öva mer: ”Vissa elever taggar till jättemycket när jag tjatar på dem att de måste öva mer, medan andra kan tappa motivationen av samma kommentar. Han menar att det är viktigt att verkligen lära känna sin elev och anpassa sitt agerande därefter. “Oavsett vad vi gör på lektionen, så handlar det om hur det landar hos eleven,” sa han, och betonar att pedagogiken måste vara lyhörd för individen.

Anders lyfte att elever inte ska vara rädda för att göra fel, eftersom han anser att misstag är en naturlig del av lärandeprocessen. Han uppmuntrar en klassrumsmiljö där det är tillåtet att pröva sig fram utan att vara rädd för att misslyckas. ”Man måste låta det vara lite tråkigt ibland... det är okej att det låter fel i början” (Anders). Detta arbetssätt kan tolkas som att en ambition att skapa en trygg miljö och en plats där misstag inte leder till utskällningar eller skam utan erfarenheter man lär sig av.

Alla tre lärare nämnde att de använder mycket beröm och positiv feedback, men med ett viktigt förbehåll att den måste vara ärlig och specifik. Att bara säga “bra jobbat” rutinmässigt kan elever snabbt genomsåda som tomt beröm. I stället försöker de lyfta fram vad som var bra. Till exempel: “Vad bra, nu fick du till rytmen i den takten!” eller “Jag hör att ackordbytet går snabbare nu, toppen!”. Genom att ge denna sorts konkret återkoppling visar läraren att hen faktiskt lyssnar och bryr sig om elevens ansträngningar. Det bidrar till att eleven känner sig sedd och uppskattad som är en viktig del av samhörighetsbehovet.

Göran tog upp att han ibland medvetet visar sig mänsklig och sårbar inför eleverna för att skapa en mer jämlik relation. Han kan till exempel berätta om egna utmaningar han haft som gitarrist eller erkänna om han själv råkar spela fel och visa att han inte kan allt:

Man ska inte fuska och säga att man kan allt. Om någon skulle säga till mig: ‘Kan du spela som Yngwie Malmsten?’, och jag skulle svara ‘Ja, jag kan allt’, då skulle jag lura både eleven och mig själv. Det är bättre att vara ärlig och säga: ‘Nej, jag kan inte spela som Malmsten. Men jag förstår vad han gör, och jag kan

förklara vad som krävs för att komma dit. Om du vill nå den nivån kan jag hjälpa dig och ge dig nycklarna”
(Göran)

Detta kan tolkas som att ibland visade sårbarhet inför sina elever för att bidra till en mer jämlik relation och ökad tillit.

6.4 Utmaningar i gitarrundervisning som påverkar motivation

Informanterna beskrev flera faktorer som ansågs kunna vara motivationshinder. Dessa handlade dels om elevers förutsättningar, till exempel övningsmöjligheter, en kultur av att se snabba resultat, dels om instrumentspecifika svårigheter kopplade till gitarren. Ett återkommande tema var gitarrens inlärningskurva som flera lärare beskrev som ett problem hos vissa elever. Peter beskriver detta så här:

Det är mycket fysik i fingrarna innan det ens låter bra. Och när det gör ont eller låter illa, då kan de bli nedslagna. Jag försöker peppa och säga att det är en övergående fas, att man måste öva regelbundet för att bygga upp muskler och valkar. (Peter)

Peter beskriver här hur gitarren kan ha en hög tröskel, vilket kan leda till att elever tappat motivation då framsteg tidigt i inläringen uteblir. Att arbeta med elevens känsla av att den utvecklas och att kunna stå ut med de tidiga ansträngningarna och utmaningarna blir då viktiga aspekter för att eleven inte tappat motivationen i ett tidigt skede.

En annan utmaning gällde elevens ingång till att börja spela instrumentet. Peter beskrev att han undervisat elever som inte själva hade valt att spela gitarr, utan de elever som var där för att deras föräldrar ville det. Han betonade att dessa elever var svårare att nå och engagera. Han delade upp eleverna i de som hade en inre glöd och det som spela utifrån yttre krav eller förväntningar:

Det finns de som är en ung version av mig själv,

de brinner för elgitarr och vill starta band efter två lektioner. Men så har vi dem som är här för att föräldrarna bestämt det, och de har jag svårare att nå. Vissa hittar dock en egen motivation efter ett tag. (Peter)

Här beskrev Peter ett exempel på det som vi kan se som skillnaden av en inre motivation och en yttre motivation i praktiken. Han beskrev att hans erfarenhet är att en del elever som även om de inte i början valt instrument ändå genom progression och övning kan uppnå en egen drivkraft efter ett tag vilket kan förstås som en internaliseringsprocess kopplat till SDT. Han lyfte att detta kan skilja sig och andra kan spela flera år utan att utveckla någon starkare drivkraft för att utvecklas på instrumentet.

Ett nutida fenomen som både Peter och Anders beskrev var hur dagens digitala mediekultur påverkar elevernas förväntningar och fokus. Elevers konsumtion av sociala medier och klipp på YouTube uttrycker Anders gör att ungdomar idag är vana vid omedelbar respons och snabba resultat. Peter beskrev hur vissa av hans elever kan komma till lektionen och spela avancerade riff de lärt sig via sociala medier, men att det samtidigt har stora hål i sin generella instrumentkunskap:

Peter: Idag ser en del något coolt klipp på TikTok, och om de råkar ha en gitarr hemma så testar de. Vissa kommer till första lektionen och kan redan spela ganska avancerade riff, men sen har de stora hål i andra färdigheter.

Peters exempel synliggör hur elever kan uppleva kompetens på ett smalt sätt och situationsbundet sätt. Eleven kan uppleva snabba framgångar genom korta klipp och lektioner på till exempel TikTok, men samtidigt saknas grundläggande färdigheter som krävs för vidare progression. Detta kan förstås i relation behovet av kompetens, då ett imponerande riff kan ge en stark känsla av kompetens samtidigt som detta kan innebära orealistiska förväntningar på hur snabb kommande progression kommer se ut framöver, då mer grundläggande färdigheter som till exempel timing, tonbildning, teknik och övningsstrategier inte har byggts upp. Detta kan tolkas som att det i undervisningen kan uppstå en krock mellan elevens förväntan om snabb progression och gitarrens krav på repetition, uthållighet och långsiktigt övande.

Anders beskrev att elever i högre grad vill se resultat direkt och att undervisningen därför kan anses behöva flera moment och mer variation för att behålla elevens fokus. Han beskrev att detta blir en krock med instrumentspel där tålamod och repetition ofta är nödvändigt och att utmaningen blir att skapa en snabb upplevelse av att lyckas.

6.5 Sammanfattning av resultat

Sammanfattningsvis visar resultaten att gitarrlärarna beskrev flera strategier som kunde förstås som försök att stödja elevers motivation genom att stärka upplevelser av kompetens, autonomi och samhörighet. För att stödja kompetens lyftes bland annat nivåanpassning, att bryta ner svåra moment i delar, att välja material som snabbt låter bra, samt att synliggöra progression. För att stödja autonomi beskrev de elevinflytande, särskilt vid repertoarval samt att erbjuda motivering kring instruktioner genom att förklara syftet till övningar och tekniker. För att stödja samhörighet betonade lärarna vikten av goda relationer och att skapa en trygg, positiv lärmiljö där eleverna vågar göra fel och återkoppling som var specifik och ärlig. Samtidigt beskrev informanterna utmaningar som kan hindra motivationen hos deras elever. Exempelvis gitarrens branta inlärningskurva, elever som saknade egen vilja att spela samt förväntningar på snabb utveckling i en samtid som är präglad av omedelbar respons.

7 Diskussion

I detta kapitel diskuteras studiens resultat i relation till syftet och forskningsfrågorna. Resultaten tolkas utifrån det teoretiska ramverket (SDT) tre psykologiska behov kompetens, autonomi och samhörighet, samt i relation till bakgrundens beskrivning av gitarrens instrumentspecifika villkor och relevant tidigare forskning. Diskussionen belyser både hur lärarnas arbetssätt kan förstås som främjande för motivation och vilka spänningar och villkor som påverkar detta arbete i praktiken.

7.1 Motivation

I bakgrunden definierades motivation som den drivkraft som väcker, formar och riktar beteende mot mål (Nationalencyklopedin, u.å.), och som en central faktor för deltagande i musikaliska aktiviteter (Asmus, 2021). Motivation tolkas därför inte bara som en vilja, utan något som påverkar både igångsättning och uthållighet. Resultaten i denna studie tyder på att lärarna ser motivation som något som kan påverkas och främjas genom undervisningen, och inte som något som en elev har eller inte har. Lärarna beskrev till exempel hur de medvetet anpassar sin undervisning för att väcka och främja sina elevers engagemang, snarare än att de ser bristande motivation som ett oföränderligt personlighetsdrag. Denna syn ligger i linje med nutida motivationspsykologiska perspektiv som betonar att motivation utvecklas i samspelet mellan individ och miljö och att lärmiljön kan antingen främja eller hämma elevernas inre drivkrafter (Deci & Ryan, 2000; Ryan et al., 2019). Studien bidrar med praktisknära exempel på hur lärarna arbetar för att skapa en motiverande miljö.

Ett exempel på detta är hur lärarna hanterar elever vars deltagande i början främst är kopplat till yttre krav, exempelvis föräldrars önskan. Lärarnas beskrivningar tyder på att de inte ser dessa yttre drivkrafter som oföränderliga. I stället försöker de, genom sina arbetssätt och strategier, skapa förutsättningar för att eleverna ska kunna röra sig längs självbestämmandeteorins motivationskontinuum, från mer kontrollerad reglering mot mer internaliserad och självbestämd motivation (Deci & Ryan, 2000). Lärarna beskrev arbetssätt som att aktivt söka efter sådant i undervisningen som kan väcka elevens intresse, exempelvis genom att välja en låt eller stil som eleven tyckte om. Detta i förhoppningen att den initialt yttre motivationen gradvis ska röra sig mot en mer självbestämd motivation, där eleven börjar uppleva framsteg och glädje i spelandet.

Detta arbetssätt ligger nära Wery och Thomsons (2013) resonemang om att yttre motivationsfaktorer kan användas som en startpunkt för omotiverade elever, under förutsättning att undervisningen syftar till att eleven ska röra sig mot mer inre former av motivation. Comeau et al. (2019) visade även att yttre faktorer inte nödvändigtvis minskar inre motivation. Studiens resultat visar på hur detta kan ta form i praktiken. Lärarna i studien beskrev inte explicit att de använde yttre belöningar i form av priser eller betyg. I stället framträder arbetssätt där lärarna bygger in snabb återkoppling och tydliga delmål, vilket kan ge elever en snabb upplevelse av att lyckas, som kunde underlätta för elever som annars var svåra att motivera. Studien bidrar här genom att konkret visa hur gitarrlärare arbetar med att försöka omvandla elevernas drivkrafter, från att spela för någon annans skull till att hitta glädjen i gitarrspelandet för sin egen skull. Detta kan förstås som ett didaktiskt arbete som visar internaliseringsprocessen i praktiken, där lärarna stödjer eleverna så att beteende som inledningsvis styrs av yttrefaktorer med tid blir mer självvalda. Lärarna gav inte upp utan försökte skapa förutsättningar för att en mer autonom motivation skulle kunna uppstå. Genom att till exempel hitta elevens inspirationskällor eller skapa upplevelser av kompetens. Detta visar på att läraren har en viktig roll i att främja motivation genom att skapa goda förutsättningar. I stället för att se bristande motivation som ett personligt drag hos en elev, ser lärarna det som en utmaning som går att möta med pedagogiska strategier.

Samtidigt beskriver lärarna hur detta arbete inte alltid lyckas och hur vissa elever kan spela i många år utan en inre drivkraft utvecklas. Detta synliggör att det finns gränser för hur långt en lärares undervisningsmetoder kan räcka om eleven eget intresse förblir låg trots en stöttande miljö. Denna studie bidrar med att visa att även om en stöttande miljö anses vara en förutsättning för motivation (Deci & Ryan, 2000), så är det ingen garanti för att elever ska utveckla motivation. Vissa elever kommer internalisera yttre motivation, medan andra kanske inte gör det trots goda förutsättningar.

7.2 Synliggöra att progression sker

Resultaten visar att lärarna återkommande betonar behovet av att elever tidigt ska uppleva att de kan och att det sker en progression för att upprätthålla motivation. Detta kan förstås som kompetensstöd i relation till självbestämmandeteorin, där motivation och uthållighet gynnas när eleven upplever sig själv som skicklig och att ansträngning leder till utveckling (Deci & Ryan 2000; Evans, 2015). Flera didaktiska strategier

framträder i resultaten, exempelvis nivåanpassning, att bryta ner svåra moment i mindre delar och att välja material som snabbt låter som musik. Att synliggöra framsteg och utveckling framstår också som ett sätt att möta gitarrens instrumentspecifika villkor, vilka enligt Harrison (2010) kan vara utmanande för nybörjaren. Dessa strategier kan ses som exempel på hur gitarrlärare skapar förutsättningar i lärmiljön som kan tillfredsställa elevens kompetensbehov

Lärarnas strategier att skapa snabba och återkommande upplevelser av att lyckas kan därför förstås som betydelsefulla för att tidiga hinder inte tolkas som misslyckanden, utan som en naturlig del av lärandeprocessen. Att lärarna aktivt arbetar med att anpassa nivå och metodik för att eleverna ska känna att det lyckas är något som framträder i resultaten. Studien bidrar här med praktisk kunskap genom att visa hur kompetensstöd kan ta form i gitarrundervisning. Ett konkret exempel från materialet kommer från Peter som använder inspelningar för att låta elever höra sin egen utveckling. Strategin kan tolkas som att läraren inte enbart stödjer att en utveckling sker, utan även att progressionen blir synlig för eleven. En annan lärare valde att börja med enkla välklingande riff för att eleven tidigt skulle känna att denne kunde spela något som lät bra. Dessa didaktiska strategier synliggör hur gitarrlärare praktiskt kan synliggöra progression för eleverna. Samtidigt kan strategier som fokuserar på snabba upplevelser av att lyckas innebära en didaktisk avvägning. Om undervisningens allt för ensidigt präglas av att eleven ska uppleva omedelbara vinster finns en risk att de långsammare och mer repetitiva delarna som också krävs för teknisk utveckling blir svårare för eleven att acceptera. Lärarens uppgift blir därmed en balansgång mellan att skapa förutsättningar för att eleven ska känna sig framgångsrik, samtidigt som läraren gradvis bygger en förståelse för instrumentlärandets villkor och successivt introducerar mer uthållighetskrävande moment.

7.3 Elevinflytande inom ramar

Tidigare forskning lyfter fram att elevens upplevelse av autonomi hänger samman med en högre grad av inre motivation och bättre övningsbeteenden i musikaliska universitetsstudier (Bonneville-Roussy & Evans, 2024), samt att en självvald repertoar kan öka både övningsmängd och användning av mer avancerade övningsstrategier (Renwick & McPherson, 2002). Resultaten från denna studie bekräftar att elevinflytande, särskilt i form av att eleverna får önska låtar, kan fungera som en stark

kraft för motivation och engagemang. Lärarna beskriver att de försöker inkludera eleverns önskemål i undervisningen, och att elevernas engagemang ofta ökade när de fick arbeta med låtar de själva hade valt eller kände igen. Detta fynd stöds av Wieser et al. (2024) som pekar på att när repertoaren inte matchar elevens musiksmak så kan det minska elevens motivation. Detta är något som lärarna i studien verkar vara väl medvetna om och aktivt försöker motverka.

Samtidigt bidrar resultatet i denna studie till att nyansera att elevinflytande i praktiken behöver ske inom genomtänkta ramar. Tidigare forskning har betonat fördelarna som finns med att eleverna får vara med och bestämma, men denna studie tillför ny kunskap genom att lyfta fram några av de utmaningar och lösningar som kommer med detta i praktiken. Resultatet pekar på en balansgång mellan att ge eleven frihet och att som lärare behålla en struktur som säkerställer progression. Elevinflytande framträder som en viktig aspekt för motivation, samtidigt som det finns en risk med att låta eleverna styra helt fritt. Detta ligger nära Rotjan (2021) resonemang om att gå från att läraren bestämmer åt eleverna till att läraren bestämmer tillsammans med eleverna, som betonar att elevinflytande behöver ske inom en struktur. Lärarna i denna studie beskriver hur de hanterar denna balans genom att uppmuntra elevens önskemål och undersöka elevernas musiksmak genom att ställa frågor om deras favoritartister eller genrer.

Elevinflytande framträder som ett anpassningsarbete där elevens önskelåt anpassas till en rimlig svårighetsnivå, eller där elevens mål används som utgångspunkt för att introducera tekniker eller övningsrutiner som eleven annars inte skulle välja eller intressera sig för. På så sätt visar denna studie att de inom gitarrundervisning ibland krävs att lärarna kliver in och tar ledningen för att säkerställa att det sker en progression. Ett exempel från studien är hur lärarna hanterade en elev som föreslog en låt som egentligen var svår för dennes nivå. I stället för att neka låtförslaget rakt av, så förklarades i stället vilka färdigheter som låten krävde, och en annan liknande låt som var mer nivåanpassad föreslogs att börja med. Eleven fick då inflytande, men inom en ram som lärarna formade för att undvika frustration eller stagnation. Utifrån detta bidrar denna studie med insikten om att autonomistöd i undervisningen inte innebär att ge eleven ett helt fritt val, utan i stället om att skapa en känsla av frihet inom ramar och användas som motiverande ingång och språngbräda för att styra undervisningen mot nya färdigheter och utmaningar.

Elevinflytande kan även förstås som situerat i skolans och kulturskolans ramar. I grundskolan kan lärare till exempel behöva förhålla sig till styrdokument, tidsramar och stora grupper vilket kan påverka hur mycket valmöjligheter som faktiskt är möjliga. Kulturskolans kontext ger ofta en större flexibilitet, men där andra yttre begränsningar kan störa som till exempel förväntningar av föräldrar. Resultaten antyder därmed att autonomistöd i praktiken inte enbart kan ses som en fråga om lärarens ambitioner, utan att det också kan påverkas av de villkor utifrån vilket undervisningen genomförs. Att lärarna ändå återkommande beskriver en positiv inställning till elevinflytande och aktivt försöker skapa utrymme för elevens röst i undervisningen tyder ändå på att elevinflytande betraktas som en viktig motivationsfaktor samtidigt som den behöver balanseras mot verksamhetens ramar och villkor.

7.4 Relationer, trygghet och återkoppling

Resultatet visar att lärarna lägger stor vikt vid relationer, trygg lärmiljö och återkoppling som en grund för elevers motivation. Detta förstås i relation till behovet av samhörighet i självbestämmandeteorin. I materialet framträder samhörighet både genom lärarnas betoning av tillit och av skapandet av en trygg atmosfär, och genom hur deras beskrivningar av hur bemötande och feedback anpassas utifrån individuella elever. Lärarnas beskrivningar ligger i linje med tidigare forskning om sociala faktorer betydelse för motivation i musikundervisning. Sichivitsa (2007) visar att socialt stöd kan bidra till att stärka motivation och studenternas motivation att fortsätta med musik, och Evans et al. (2013) visar att en bristande behovstillfredsställelse, där samhörighet var utmärkande, kan vara en anledning till att ungdomar slutar med musik. I denna studie visar resultaten att samhörighet kan handla om både att läraren visar intresse för elevens vardag och musiksmak till att arbeta för att skapa en miljö där det är okej att göra misstag och varje elev känner sig respekterad.

Studien ger en inblick i hur lärare gör för att främja samhörighet. Ett bidrag är beskrivningen av förhållningsättet som lärare har till mötet med olika elever, insikten om att varje relation måste vara unik. Att Peter till exempel uttrycker att elever reagerar olika på samma uppmaning om att öva mer, synliggör att motivationsarbete kräver både lyhördhet och anpassning och mer än standardiserade lösningar. Det finns inga färdiga recept på vad som fungerar och läraren behöver socialkompetens för att läsa av eleven och anpassa sig därefter. Detta kan kopplas till Waltemath (2019) som lyfter respektfull

relation till eleven som en avgörande framgångsfaktor i motivationsarbete i instrumentalundervisning, vilket gitarrlärarna i studien verkar hålla med om. Genom att visa att de förstår och bryr sig om varje elevs unika situation bygger lärarna upp ett förtroende.

Sammanlagt pekar resultaten på att samhörighet inte bara är en bakgrundsaspekt utan fungerar som en förutsättning för elevens vilja att stanna kvar och fortsätta utvecklas i gitarrundervisningen. Studien bidrar med konkreta exempel på hur lärarna kan främja samhörighet genom att normalisera misstag, genom genuin återkoppling och genom att möta eleverna med ärlighet och ödmjukhet. Dessa strategier framstår som viktig anledning till att elever behåller sin motivation över tid och fortsätter att spela gitarr

7.5 Gitarrens instrumentspecifika villkor och en samtid präglad av snabba belöningar

Gitarrens specifika utmaningar har i bakgrunden lyfts av Harrison (2010) och Evans (2023). Dessa utmaningar som exempelvis fingerömhet och koordinationssvårigheter bekräftades av lärarna som vanligt förekommande hinder för motivation som de ofta möter i praktiken. Lärarna beskrev hur nybörjare ofta kan bli frustrerade av att det gör ont i fingrarna eller att det tidigt inte låter bra.

För att motverka att eleverna ger upp på grund av dessa instrumentspecifika trösklar så beskriver lärarna undervisningsstrategier som syftar till att skapa stödstrukturer för att elever ändå ska lyckas. Exempelvis genom att spela välkända låtar med hög igenkänningsfaktor, normalisera att det initialt kan göra lite ont i fingrarna och genom kompetensstödjande strategier som nivåanpassning och progression i små steg. Dessa strategier kan uppfattas som sätt att motverka tidiga hinder så att eleven inte tolkar tidiga hinder som direkt kopplat till att de misslyckas. Utifrån detta visar studien exempel på hur instrumentspecifika utmaningar kan hanteras i praktiken.

Resultaten visar att lärarna upplever ett mönster av att många elever förväntar sig snabb återkoppling och snabba resultat. Detta påverkar hur undervisningen behöver organiseras och utformas för att upprätthålla elevens motivation, vilket blir särskilt relevant i relation till gitarr som instrument, då det är ett instrument där det ofta tar längre tid innan instrumentet låter på ett sätt som motsvarar elevens förväntningar

(Evans, 2023). Detta kan tolkas som en spänning mellan gitarrinlärningens krav på uthållighet, långsiktigt övande och repetition och lärarnas uppfattning om en samtid där många ungdomar vardag präglas av en digital mediekultur med innehåll som är utformat för snabb stimulans och omedelbar belöning vilket kan bidra till förväntningar om snabba resultat.

Ett närliggande fenomen som framkom är att lärarna har märkt hur ungdomar idag ofta är omgivna av TikTok-videor och andra sociala medier där musikinlärning framställs i ett snabbt format. Det framkommer i resultatet att vissa elever kan lära sig fragment av låtar eller avancerade riff tidigt men samtidigt ha stora kunskapsluckor i mer grundläggande färdigheter. Detta kan innebära både möjligheter och utmaningar. Utifrån självbestämmandeteorin kan detta ses som ett uttryck på autonomi där elever själva startar sitt lärande utifrån egna intressen och mål. Tidigare forskning visar även på att självvalda musikaliska mål kan stärka engagemang (Renwick & McPherson, 2002). Samtidigt menade lärarna att denna inlärning kunde ge eleverna en skev bild av vad det innebär att bli duktig på att spela, vilket kan leda till didaktiska utmaningar när läraren behöver arbeta med att utveckla elevens mer grundläggande färdigheter som exempelvis timing eller improvisation, utan att riskera en minskning av elevens upplevelse av kompetens. Utifrån detta kan lärarens roll tolkas som att behöva förena autonomistöd med kompetensstöd, där läraren bekräftar elevens val och intressen, samtidigt som undervisningen struktureras så att eleven kan utveckla andra färdigheter och uppleva fortsatt progression. Detta kan kopplas till internaliseringsprocessen (Ryan & Deci, 2000), där lärarna försöker ta elevernas ursprungliga, ofta yttre motivation och leda den in på att eleven gradvis uppskattar övningens värde i sig, i stället för att spela något coolt som denne sett på nätet. I detta arbete blir det centralt att elevens egna initiativ till lärande inte tolkas som något felaktigt, utan används som en språngbräda in i undervisningen. Därmed kan elevens självbestämmande och upplevelse av kompetens stärkas parallellt och bidra till mer motivation över tid.

Sammanfattningsvis visar studien en spänning mellan gitarrens krav på uthållighet och dagens elevers förväntningar på snabba resultat. Gitarrlärares arbete med motivation kan utifrån detta ses som mer än bara att hjälpa eleven att överkomma instrumentets tekniska trösklar, utan också att anpassa sig till elevers nya sätt att tänka och lära.

7.6 Metoddiskussion

Valet av semistrukturerade intervjuer möjliggjorde att kunna fånga gitarrlärares egna beskrivningar av strategier och erfarenheter av motivationsarbete. Detta kunde bidra till att materialet blev rikt på exempel och erfarenheter. Samtidigt är en begränsning att studien enbart utgår från lärarens perspektiv. Intervjuer fångar vad informanterna säger att de gör och hur de tolkar sitt arbete, och det finns en risk att vissa aspekter betonas, tonas ner eller går förlorade. Detta innebär att resultat bör förstås som en analys av lärarnas erfarenheter och inte hur undervisningen faktiskt genomförs eller vilka effekter den får för elevers motivation.

Urvalet utgör en begränsning. Med tre informanter är avsikten med studien inte att generalisera resultaten till gitarrlärare som grupp. Det kan finnas strategier och metoder som studien inte har fångat på grund av att informanterna inte använde sig av dem. Samtidigt var studiens ambition att skapa en mer nyanserad, djupgående och praktikinära förståelse av motivationsarbete i gitarrundervisning och inte att jämföra hur vanliga olika strategier eller metoder är. Att alla intervjuer genomfördes genom Zoom kan också ha påverkat intervjusituationen. I denna studie fungerade genomförandet tekniskt väl, men det kan inte uteslutas att vissa nyanser kan ha fångats på ett annorlunda vid intervjuer på plats.

En sista aspekt att ta upp är min roll som både forskare, lärarstudent i musik och gitarrlärare vilken kan påverka min förförståelse. Jag delar i viss mån informanterna språk och referensramar och skulle möjligtvis kunna anta vissa saker. Det är svårt att veta effekten, men det är viktigt att vara medveten om sin förförståelse och ändå försöka att hålla sig öppen för nya perspektiv. Denna medvetenhet styrde hur jag strävade efter att låta analysen av informanternas utsagor leda tolkningar, snarare än min egen erfarenhet av vad som är viktigt för att motivera gitarrelever.

7.7 Sammanfattning och förslag på fortsatt forskning

Syftet med studien var att undersöka hur gitarrlärare beskriver sitt arbete för att stödja elevers motivation i gitarrundervisning. Sammanfattningsvis visar resultaten att motivationsarbete i gitarrundervisning framför allt tar form som ett didaktiskt och relationellt arbete där undervisningens upplägg, återkoppling och innehåll hela tiden behöver anpassas för att skapa förutsättningar för långsiktigt engagemang. Lärarnas

strategier kan i hög grad förstås som metoder för att tillfredsställa elevers behov av kompetens, autonomi och samhörighet. Utöver detta så bidrar studien med ny kunskap om hur detta arbete kan gå till i praktiken och vilka utmaningar som kan uppstå. Att stötta elevernas känsla av egen kompetens kan innebära nivåanpassning, tydlig struktur, synliggöra progression samt genom att se till att elever upplever tidiga framgångsupplevelser. Autonomi genom att elever ges inflytande inom ramar över exempelvis repertoar och arbetssätt samt att undervisningen knyts till deras intressen. Samhörighet genom relationsbyggande, en trygg lärmiljö och en stöttande miljö som gör att elever vågar pröva, misslyckas med ändå fortsätta. Dessa konkreta insikter visar på hur motivationsarbete kan ta form i gitarrundervisning och ger praktiskt användbara exempel som gitarrlärare eller andra instrumentallärare kan ta lärdom av.

Studien visar även på hur elevers förväntningar på snabba resultat i förhållande till instrumentets behov av övning över tid påverkar lärares arbetssätt. Lärarna beskrev en ny elevgeneration som omringas av ett digitalt landskap där de söker snabb återkoppling och inspiration via digitala plattformar. Detta är något som både kan leda till nya vägar in i lärandet samt nya hinder som kan störa motivation. Denna studie pekar på att lärare behöver utveckla nya strategier för att anpassa sig till elevernas informella lärande, och samtidigt hjälpa eleverna att ha realistiska förväntningar på utveckling genom att synliggöra instrumentets villkor.

För fortsatt forskning skulle det vara relevant att komplettera lärares perspektiv med elevers perspektiv. Exempelvis skulle en studie kunna undersöka hur gitarrelever upplever sin motivation och vilka faktorer som framstår som viktigast och se om detta stämmer överens med lärarnas beskrivningar. En sådan studie skulle kunna stärka eller nyansera det perspektiv som framgått i denna studie. En annan möjlig inriktning är att jämföra motivationsarbete mellan olika instrumentlärare, för att undersöka om det finns likheter mellan till exempel piano och gitarr. Genom att studera olika instrument skulle det finnas möjligheter i att se vilka principer som är generella och vilka som är instrumentspecifika.

Avslutningsvis så betonar denna studie att arbetet med motivation i gitarrundervisning är både komplext och viktigt. Genom att belysa praktisknära exempel på hur gitarrlärare arbetar med att främja motivation och genom att uppmärksamma nutida utmaningar är

förhoppningen att studien kan ge nya insikter och idéer. Studien visar hur motivationsarbete inte kan förenklas till enskilda metoder, utan att arbetet utgår från ett samspel mellan didaktiska val, ett relationellt arbete och de villkor som präglar både instrumentet och vår samtid.

Referenser

- Asmus, Edward P. (2021). Motivation in Music Teaching and Learning. *Visions of Research in Music Education*: 16 (31), 1-29
<https://digitalcommons.lib.uconn.edu/vrme/vol16/iss5/31>
- Bonneville-Roussy, Arielle. & Evans, Paul. (2024). The support of autonomy, motivation, and music practice in university music students: A self-determination theory perspective. *Psychology of Music*, 53(6), 909–928. <https://doi.org/10.1177/03057356241296109>
- Bryman, A. (2012). *Social research methods*. (4. ed.) Oxford: Oxford University Press.
- Comeau, Gilles., Huta, Veronika., Lu, Yuanyuan., & Swirp, Mikael. (2019). The Motivation for Learning Music (MLM) questionnaire: Assessing children's and adolescents' autonomous motivation for learning a musical instrument. *Motivation and Emotion*, 43(5), 705–718. <https://doi.org/10.1007/s11031-019-09769-7>
- Deci, Edward L., & Ryan, Richard M. (2000). The “What” and “Why” of Goal Pursuits: Human Needs and the Self-Determination of Behavior. *Psychological Inquiry*, 11(4), 227–268. https://doi.org/10.1207/S15327965PLI1104_01
- Eriksson-Zetterquist, U. & Ahrne, G. (2022). Intervjuer. I Ahrne, G. & Svensson, P. (red.). *Handbok i kvalitativa metoder*. Liber: Stockholm. (s. 55-78)
- Evans, Paul., McPherson, Gary E., & Davidson, Jane W. (2013). The role of psychological needs in ceasing music and music learning activities. *Psychology of Music*, 41(5), 600-619. <https://doi.org/10.1177/0305735612441736>
- Evans, Paul. (2015). Self-determination theory: An approach to motivation in music education. *Musicae Scientiae*, 19(1), 65-83. <https://doi-org.proxy.lnu.se/10.1177/1029864914568044>

- Evans, Paul. (2023). Motivation and self-regulation in music, musicians, and music education. In R. M. Ryan (Ed.), *The Oxford handbook of self-determination theory* (s. 638–664). Oxford University Press.
- Freer, E., & Evans, P. (2018). Psychological needs satisfaction and value in students' intentions to study music in high school. *Psychology of Music*, 46(6), (s. 881-895). <https://doi.org/10.1177/0305735617731613>
- Harrison, Eli. (2010). Challenges Facing Guitar Education. *Music Educators Journal*, 97(1), 50–55. <http://www.jstor.org/stable/40960178>
- Nationalencyklopedin (u.å.). *Motivation* Hämtad 5 januari 2026 från: <https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/motivation>
- Rotjan, Matthew. (2021). Deciding *For* or Deciding *With*: Student Involvement in Repertoire Selection. *Music Educators Journal*, 107(4), 28–34. <https://www.jstor.org/stable/27286913>
- Ryan, Richard M., Bradshaw, Emma L, & Deci, Edward L. (2019). A history of human motivation theories. I Sternberg, Robert J & Pickren, Wade E (Red.), *The Cambridge handbook of the intellectual history of psychology* (s. 391–411). Cambridge University Press Cambridge, UK
- Rennstam, J. & Wästerfors, D. (2022). Att analysera kvalitativt material I Ahrne, G. & Svensson, P. (red.). *Handbok i kvalitativa metoder*. Liber: Stockholm (s. 244-260)
- Renwick, James & McPherson, Gary. (2002). Interest and choice: Student-selected repertoire and its effect on practising behaviour. *British Journal of Music Education*, 19(2), (s. 173-188)
- Ryan, Richard M., & Deci, Edward L. (2000). Self-determination theory and the facilitation of intrinsic motivation, social development, and well-being. *American Psychologist*, 55(1), 68–78. <https://doi-org.db.ub.oru.se/10.1037/0003-066X.55.1.68>

- Sichivitsa, Veronica O. (2007). The influences of parents, teachers, peers and other factors on students' motivation in music. *Research Studies in Music Education*, 29(1), (s. 55-68). <https://doi.org/10.1177/1321103X07087568>
- Vetenskapsrådet. (2024). God forskningsred 2024. <https://www.vr.se/analys/rapporter/vara-rapporter/2024-10-02-god-forskningsred-2024.html>
- Waltemath, William S. (2019). *Best Practices for Using Intrinsic Motivation to Maximize Student Music Learning and Musical Achievement in The Instrumental Music Rehearsal* (Order No. 22617389). Available from ProQuest One Academic. (2316004806). <https://ezp.sub.su.se/login?url=https://www.proquest.com/dissertations-theses/best-practices-using-intrinsic-motivation/docview/2316004806/se-2>
- Wery, John. & Thomson, Marion. (2013) Motivational strategies to enhance effective learning in teaching struggling students. *Support for Learning*, 28(3). (s. 103–108) <https://doi.org/10.1111/1467-9604.12027>
- Wieser Markus, Novak-Geiger Veronika & Müller Florian H. (2024) Who stays? Who goes? Motivation and tendency to drop out in music schools. *Frontiers in Psychology*, 15(1378843). <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2024.1378843>

Bilagor

Bilaga A Intervjuguide

Börja med att inhämta samtycke.

Kan du berätta lite om dig själv och din yrkesbakgrund?

- Kan du berätta lite om dig själv och din bakgrund som gitarrlärare? Utbildning och tidigare erfarenheter.
- Hur länge har du undervisat i gitarr och vilka åldersgrupper jobbar du mest med?

Motivation

- Hur skulle du själv beskriva begreppet motivation? Vad är motivation för dig?
- Hur upplever du idag motivationen hos dina elever att öva gitarr? Vad verkar vara de främsta drivkrafterna för dem?
- Varifrån anser att elevernas motivation huvudsakligen kommer ifrån, från eleven själv eller från yttre faktorer?
- Har du märkt några förändringar i hur elever motiveras idag jämfört med när du först började undervisa? Vad tror du i så fall kan ligga bakom dessa förändringar?

Att skapa en motiverande miljö

Vilka metoder och strategier utifrån din erfarenhet tycker du påverkar elevens motivation i gitarrundervisning? Hur?

- Vad anser är det viktiga faktorerna som påverkar dina elevers motivation?
- Finns det andra faktorer som kan påverka elevernas motivation?
- Vad kännetecknar enligt dig elever som har en hög motivationsnivå? Hur märks det i deras beteende och lärande?
- Finns det vissa tecken eller signaler som visar att eleven upplever framsteg?

- Vilka metoder använder du för att hjälpa elever känna sig duktiga eller effektiva i gitarrspelandet?
- Om en elev inte upplever att hen gör framsteg, hur hanterar du det för att höja motivationen?
- Finns det några andra faktorer som kan påverka elevernas motivation positivt eller negativt? Vilka?
- Hur arbetar du för att ge dina elever valmöjligheter, exempelvis vid repertoarval eller övningsmetoder?
- Upplever du att elever blir mer motiverade när de får bestämma vissa delar själva? Kan du ge exempel?
- Hur balanserar du mellan att ge eleverna frihet och samtidigt erbjuda den struktur de kan behöva? Skiljer det sig i olika åldrar?
- Hur kommunicerar du *varför* vissa övningar är viktiga eller hur elever kan öva för att utvecklas?
- Vilka positiva (eller negativa) konsekvenser har du sett av att ge eleverna mer inflytande i gitarrundervisningen?
- Hur viktigt är det för elevernas motivation att de känner förtroende och trygghet i relationen till dig?
- Hur märker du om en elev är omotiverad eller börjar tappa intresset?
- Vad gör du i första hand för att försöka väcka engagemanget igen?
- Vilka metoder anser du fungerar bäst för att behålla elevernas motivation över tid?

- Finns det något du skulle vilja lägga till om ditt arbete med motivation eller din roll som gitarrlärare?
- Om du skulle ge ett råd till en nyexaminerad gitarrlärare som vill stärka motivationen hos sina elever, vad skulle det vara?

Frågor som kan ställas som följdfrågor:

- Varför tror du att det är så?
- Har du ett konkret exempel på när det har hänt?
- Varför tycker du det?
- På vilket sätt märkes det i elevens spel?

Bilaga B Informationsbrev

Till dig som är gitarrlärare, information och förfrågan om deltagande till en studie om motivation i gitarrundervisning

Jag genomför en studie för mitt självständiga arbete i musikpedagogik vid Linnéuniversitetet. Syftet med studien är att skapa en djupare förståelse för hur gitarrlärare på olika nivåer (grundskola, kulturskola) arbetar med att främja sina elevers motivation. Resultaten från studien förväntas bidra till att utveckla kunskap och ge insikter om motivationsarbete i gitarrundervisning.

Datainsamlingen sker genom semistrukturerade intervjuer. Intervjuerna kommer att genomföras digitalt eller på en plats som passar dig som deltagare. Varje intervju beräknas ta mellan 20–30 minuter. För att få ett brett perspektiv på ämnet tillfrågas gitarrlärare med musiklejarutbildning och erfarenhet av att undervisa i olika åldersgrupper. Ditt deltagande i studien är helt frivilligt, och du kan när som helst avbryta utan att behöva ge någon förklaring. Intervjuerna syftar till att samla in dina erfarenheter och tankar kring motivationsarbete i gitarrundervisning. Inga risker eller negativa konsekvenser för dig som deltagare är förknippade med studien. All information som samlas in kommer att behandlas konfidentiellt. Intervjumaterialet kommer att behandlas konfidentiellt så att ingen enskild deltagare kan identifieras i studiens resultat. Det insamlade materialet kommer att förvaras säkert och vara åtkomligt endast för mig och min handledare. Materialet kommer att raderas när studien är avslutad och godkänd. Resultaten kommer att redovisas i en uppsats. Om du önskar kan du få en sammanfattning av resultaten efter att studien är klar.

Jag heter Felix Widén och går på Linnéuniversitetet och läser till ämneslärare med inriktning musik. I utbildningen ingår att göra ett självständigt arbete på grundnivå vilket är anledning till att denna intervjustudie kommer att göras. Har du några frågor så hör gärna av dig.

Växjö 2024-12-02

Studerande: Felix Widén Mejladress fw222ku@student.lnu.se

Handledare: Dan Alkenäs Mejladress: dan.alkenas@lnu.se

/Felix Widén

Bilaga C Samtyckesblankett

Samtyckesblankett

Syftet med denna studie är att undersöka gitarrlärares metoder, undervisningsstrategier och didaktiska val inom individuell gitarrundervisning, med särskilt fokus på arbetet med att främja elevernas motivation. Studien syftar till att skapa förståelse för hur gitarr lärare anpassar sin undervisning för att stödja elevers motivation och utveckling.

Genom att skriva under denna blankett samtycker du till att delta i studien och godkänner att dina personuppgifter behandlas inom ramen för studien. De personuppgifter som samlas in är namn, ålder och mailadress kommer att behandlas konfidentiellt och endast användas för studiens syfte för att sedan raderas efter att studien är avslutad och uppsatsen är godkänd. Du kan när som helst dra tillbaka ditt samtycke genom att kontakta kontaktpersonerna nedanför. Intervjuerna kommer att spelas in för att underlätta analys och kommer att genomföras på din arbetsplats eller via digitala kommunikationssätt. Din medverkan är frivillig och du kan när som helst dra tillbaka ditt samtycke utan att behöva ange någon anledning.

.....
Underskrift

Ort och datum

.....
Namnförtydligande

Studera nde: Felix Widén

Mejladress fw222ku@student.lnu.se

/Felix Widén

Handledare: Dan Alkenäs

Mejladress: dan.alkenas@lnu.se

